

כיתה
ד'

שומרות את הכוח למשהו טוב ובצורכי הפרט והכלל מתחשבות

רציונל

עצם ההימצאות בחברה יוצרת אי-הסכמות וחיכוכים, כפי שקבעו חז"ל "כשם שאין פרצופיהם שווים אין דעותיהם שוות" (סנהדרין, לח: ע"א).

קונפליקטים רבים מתגלים במערכות היחסים שבין יחידים, קבוצות, חברות, ארגונים ומדינות על רקע התנגשויות בין צדדים בעלי צרכים, אינטרסים, רגשות, דעות, אמונות ו/או ערכים שאינם מתיישבים אלו עם אלו.

קונפליקטים אלו מעמידים אותנו בניסיון לעבוד על מידותינו, כפי שמתחייב מהציווי של "והלכת בדרכיו" המכוון אותנו להידמות לקב"ה במידותינו: מה הוא רחום אף אתה רחום... מה הוא ארך אפיים אף אתה (ספר המצוות לרמב"ם, עשין ח', ספר החינוך, מצווה תרי"ב). מעבר לכך, היכולת להתמודד עם חילוקי דעות המאפיינים כל חברה, עשויה לשמש יסוד לרכישת מידות טובות רבות ולהוביל לדרכי התנהגות חברתית חיוביות נוספות.

תורתנו הקדושה סללה לנו דרך להתמודדות עם מצבים של חילוקי דעות ושל חיכוכים באמצעות מצוות מפורשות המתייחסות לשלבים שונים בקונפליקט:

א. השלב הראשון - מצוות "ואהבת לרעך כמוך" - חיך קודמים

התורה מדריכה אותנו לנהוג בדרך כלל בהעדפה של הדאגה לצרכים האישיים שלנו על פני אלה של זולתנו. אולם, כאשר הדאגה לצורכי הזולת אינה באה על חשבוננו, אנו מחויבים לעזור לזולתנו (לעיתים אף ראוי לחרוג מכלל זה ולהעדיף את צורכי חברינו על פני צרכינו).

ב. השלב השני - "והלכת בדרכיו" - התמודדות עם כעסים

איסור על כעס וחיוב יישוב הדעת מקנים לנו כלים להתמודדות עם כעסים באמצעות בחינה מושכלת של המצב ובחירת הדרך הנכונה לתגובה שאותה יש לנקוט.

ג. השלב השלישי - "בצדק תשפוט עמיתך" - לימוד זכות ופרטיו

במצבים שבהם אנו חשים כי נעשה לנו עוול, מחייבת אותנו התורה "בצדק תשפוט עמיתך". כלומר, לבדוק שוב את הנתונים לפני שמחליטים שהזולת פגע בנו.

ד. השלב הרביעי - מצוות "הוכח תוכיח את עמיתך" - תוכחה

אף שניסינו ללמד זכות ולא מצאנו כל נקודה כזאת, עדיין מוטלת עלינו החובה לשמוע את דברי הצד האחר, ולאחר מכן מוטלת עלינו חובת התוכחה, שצריכה להיעשות על-פי פרטי הליכות רבים כמו אמירתה בדרך כבוד וכו'.

ה. השלב החמישי - ותרנות או התמודדות על-פי דרכי התורה

לאחר התוכחה תיתכנה על-פי התורה שתי אפשרויות פעולה:

1. ותרנות (במידה שאנו מסוגלים לעשות זאת מתוך השלמה מלאה).

2. הפניית תלונה לגורם חיצוני על מנת לבקש את התערבותו.

ו. השלב השישי - האיסור "לא תיקום ולא תיטור"

איסור זה, המלווה בפרטים רבים, מלמד אותנו כיצד להימנע מהתחשבנויות עם אלה שפגעו בנו, ומקנה לנו דרכים להשלמה עם המצב.

ז. השלב השביעי - "לא תשנא את אחיך בלבבך"

איסור זה משלים את השלב הקודם, והוא עוסק באיסור לפתח שנאה, על גילוייה השונים, כלפי אלה שפגעו בנו.

"אין דבר טוב, ואין שלום יוצא מתוך מריבה" (שמות רבה, ל')

מערכי השיעור הבאים מציגים בפני התלמידות מחד-גיסא את הידע הנדרש על אודות דרך ההתנהגות הראויה על-פי התורה במצבי קונפליקט, ומאידך-גיסא מובילים את התלמידות לתרגול של הליכות אלו ולהתנסות מעשית בהן.

גילויי התחשבות בזולת, הבנה, ותרנות, סובלנות והקשבה - הם חלק ממערך דרכי התנהגות חיוביות הנרכשות בעזרת אימון ותרגול בנושא ניהול קונפליקטים באמצעות שיח, שבו מתבררות הדרכים לגלות איפוק במצבים שבהם מתעורר קונפליקט, לדוגמה: הימנעות מאימפולסיביות, ויתור ונסיגה, ערנות לצורכי האחר והתחשבות בהם, שימוש בשפה מכבדת, חיפוש אחר פתרון מקדם לבעיה שבעקבותיה התעורר הקונפליקט, דיבור פנימי ושכנוע עצמי בדבר חשיבותה של התגובה המתונה.

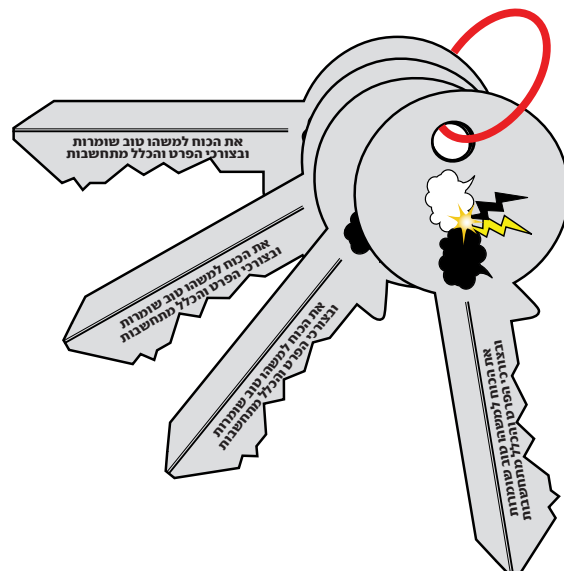
תרגול דרכי ההתנהגות הללו בחיי המעשה - באופן ההתמודדות עם קונפליקטים המתעוררים בחברה - עשוי להניע את היחיד לעבוד באופן מתמיד על מידותיו ולתרום לשינוי בהתנהלותו במצבים אלו.

מטרות

- בירור תפיסות עולמן של התלמידות ביחס לניהול קונפליקטים בדגש על צורכי הפרט והכלל.
- בירור קונפליקטים אפשריים בין צורכי הפרט לבין צורכי הכלל בעת השימוש במשאב המשותף.
- בחינת דרכי ההתנהגות העשויות לסייע בניהול הקונפליקט תוך התחשבות בצורכי הפרט והכלל גם בעת השימוש במשאב המשותף.

מודל ההפעלה

מהלך ליצירת צרור המפתחות "את הכוח למשהו טוב שומרות ובצורכי הפרט והכלל מתחשבות".

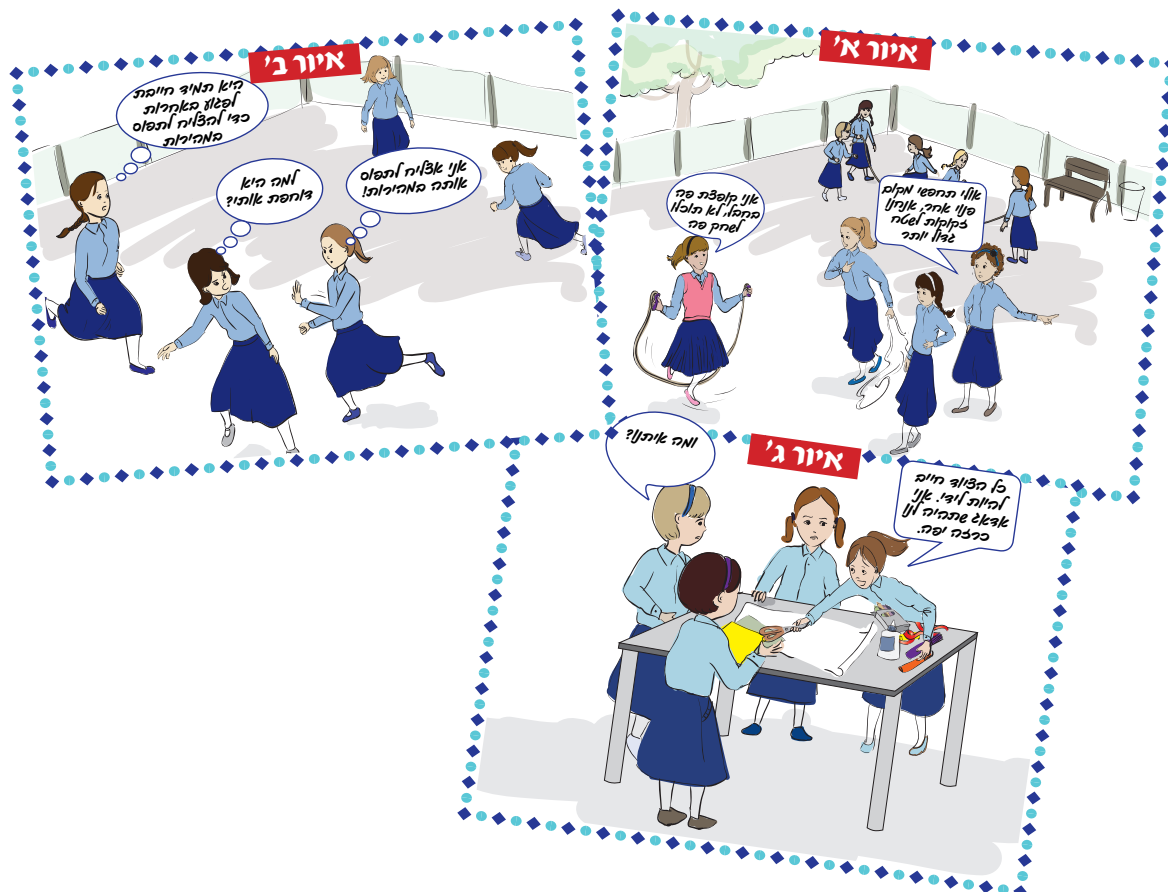

מפתח הלב
החינוך לחיים בחברה

מפתח הלב - תוכנית חברתית-ערכית לבתי-הספר היסודיים לבנות במגזר החרדי
משרד החינוך, המחוז החרדי והמחלקה לחינוך לחיים בחברה באגף לחינוך יסודי

התבונה באיורים שלפניכן שבהם מתוארות קבוצות של בנות העוסקות בפעילויות שונות, ואשר במהלכן התרחש קונפליקט (התנגשות) בין הצורך או הרצון של אחת מהן לבין הצורך של הקבוצה.

- א. בחנה את הקונפליקט (ההתנגשות) בין צורכי הפרט לבין צורכי הכלל כפי שהוא משתקף, לדעתכן, בכל אחד משלושת האיורים:
 - מהי הפעילות שבה עוסקות חברות הקבוצה?
 - מהו הדבר שמבקשות חברות הקבוצה להשיג באמצעות פעילות זו?
 - מי מחברות הקבוצה פועלת על מנת לממש צורך אישי שיש לה ברגע המתואר באיור? כיצד התנהגה? איזה צורך אישי רצתה לממש?
- ב. לעיתים מתעוררים קונפליקטים בין הפרט לבין הכלל סביב השימוש במשאב המשותף כאשר כל אחד מהצדדים מבקש לעשות בו שימוש על מנת לממש צורך אישי או קבוצתי. בררנה:
 - מהו המשאב המשותף שהיה במוקד הקונפליקט בכל אחד מהאיורים?
 - כיצד ביקש כל אחד מהצדדים בקונפליקט: פרט-כלל להשתמש במשאב הזה?
 - על איזה צורך (אישי/קבוצתי) בא לענות השימוש בו?
 - את מי אפשר להגדיר כפוגעת בכל אחד מהקונפליקטים? את מי ניתן להגדיר כנפגעות?
- ג. ציינה משאבים נוספים המשותפים לכלל הבנות בכיתה ובבית-הספר, ותארנה קונפליקטים אפשריים סביב השימוש במשאבים אלה.

המשאב משותף - הצורך מנוגד

זה קרה לי אתמול באמצע שיעור מלאכה. ישבנו בכיתה כשאנחנו מחולקות לקבוצות עבודה. השולחן שליידו התיישבתי התלכלך בכתמי צבע מכוערים. חששתי מאוד, שאם לא אסיר את הכתמים מיד לא יוכלו עוד להסיר אותם. הצבעתי הכי גבוה שאני יכולה. המורה ראתה וסימנה שאני יכולה לצאת ולבקש במזכירות חומר ניקוי שיסיר את הכתמים. רצתי למזכירות. המזכירה הגישה לי בקבוק של חומר חיטוי שהכיל מעט חומר, וציינה שאין ברשותה חומר נוסף. ניגשתי גם לברזיות הסמוכות לכיתה שעל-ידן נמצאים גלילי נייר, ולקחתי איתי לכיתה גליל נייר שלם... ליתר ביטחון!

נכנסתי לכיתה, התיישבתי במקומי והתחלתי לנגב את השולחן. לאט-לאט התקצר הנייר שבגליל.

לפתע התקרבה אלי מרגלית שעבדה בקבוצה שלידי ולקחה משולחני את מה שנותר מהגליל. היא לקחה את הנייר לקבוצתה והתחילה ליצור ממנו כדורי נייר לכל החברות בקבוצתה. כדי ליצור כדורי נייר אחדים לקחה גם את חומר החיטוי שנותר והרטיבה איתו את הניירות. ביקשתי ממנה שלא תבזבז את כל הנייר על המשחק הזה כי אני זקוקה לו ממש, אבל חנה חברת הקבוצה שלה צעקה עלי: "רבקה, זאת את שמבזבזת את כל הנייר בגלל השולחן הרטוב שלך. חוץ מזה הגליל שייך לכולם. הוא לא הרכוש הפרטי שלך".

נעלבתי וחשבתי לעצמי: "מה יותר חשוב - שאני אסיר את כתמי הצבע משולחני בעזרת החומר והנייר או שהן תיצורנה כדורי נייר למשחק? ברור ששולחן מלוכלך מקשה על התלמידות ואי-אפשר להתרכז וללמוד... וחוץ מזה, הן יכולות למצוא פתרון אחר למשחק שלהן".

2. שוחחנה:

- מהם המשאבים המשותפים שהיו במוקד הקונפליקט בין רבקה לבין קבוצתה של מרגלית?
- לשם מה זקוקה רבקה למשאבים אלו? לשם מה זקוקה להם קבוצתה של מרגלית?
- כיצד התנהגו כל השותפות לקונפליקט? (רבקה, קבוצתה של מרגלית ושאר בנות הכיתה)
- את מי אפשר להגדיר: כפוגעת/פוגעות, כנפגעת/נפגעות, וכסביבה?

המשאב המשותף עומד לרשות כולנו

נשתמש בו תוך התחשבות בצרכים שלי, שלך, שלנו

יעצנה לרבקה ולקבוצתה של מרגלית כיצד הן יכלו לנהל את הקונפליקט אחרת ולהתחשב בצרכים של שני הצדדים. התייחסנה ל:

- כיצד לדעתכן יכלה רבקה לגלות התחשבות בצרכים של חברות קבוצתה של מרגלית?
- כיצד לדעתכן יכלו חברות קבוצתה של מרגלית להתחשב בצרכים של רבקה, ולנהוג אחרת מהדרך שבה בחרו להתנהג?

התכוננה להציג את עצותיך במליאה.

שומרות את הכוח למשהו טוב ומתחשבות בצורכי הפרט והכלל

- דיווח על-ידי נציגות הקבוצות ואיסוף דרכי ההתנהגות המעידות על התחשבות בצורכי הפרט והכלל.
- הבאנה דוגמאות לקונפליקטים המתרחשים בחברת הבנות בכיתתן שבהם מתנגשים צורכי הפרט והכלל (תוכלנה להתייחס לקונפליקטים סביב השימוש במשאבים המשותפים).
- בררנה, אילו מדרכי ההתנהגות שעליהן שוחחתן יכולות לעזור לכן להתחשב בצורכי הפרט והכלל.

**קראנה את הטקסט: "המשאב המשותף עומד לרשות כולנו
נשתמש בו תוך התחשבות בצרכים שלי, שלך, שלנו"**

המשאב המשותף עומד לרשות כולנו
נשתמש בו תוך התחשבות בצרכים שלי, שלך, שלנו

**זהינה את הקשרים בין הכתוב בטקסט לבין הדברים שעליהם שוחחתן.
תוכלנה לחבר קטע/שיר משלכם ולשלבו בטקסט.**

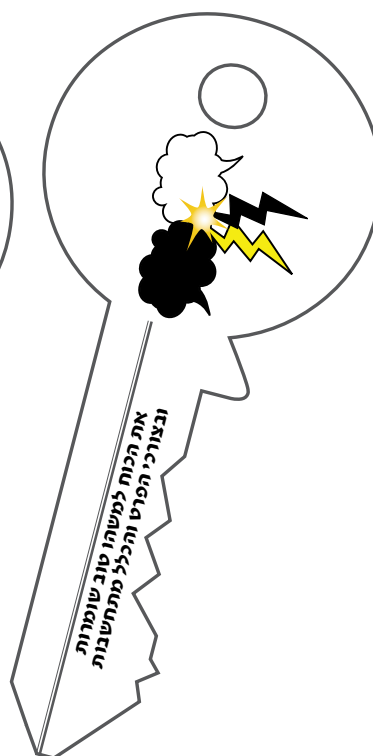
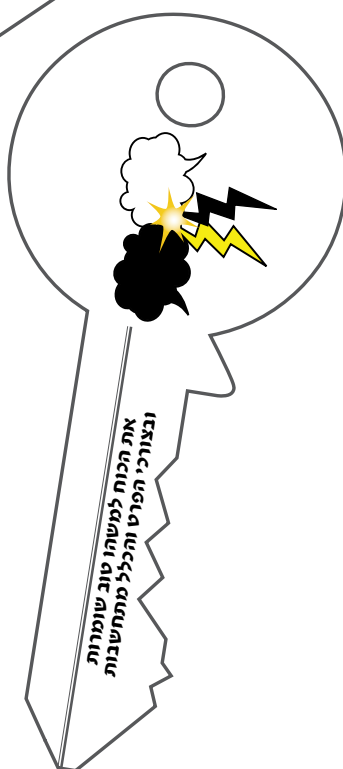
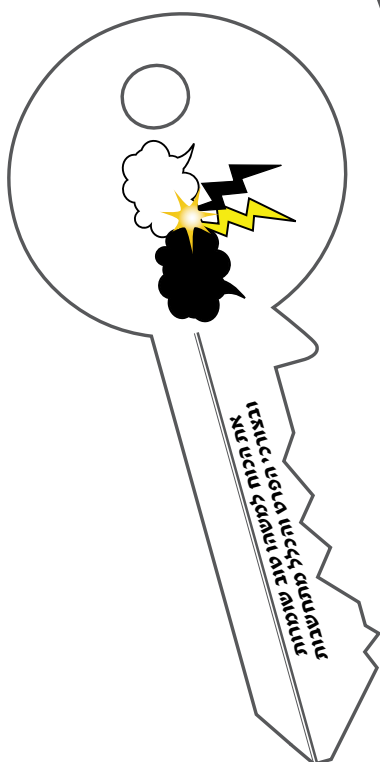
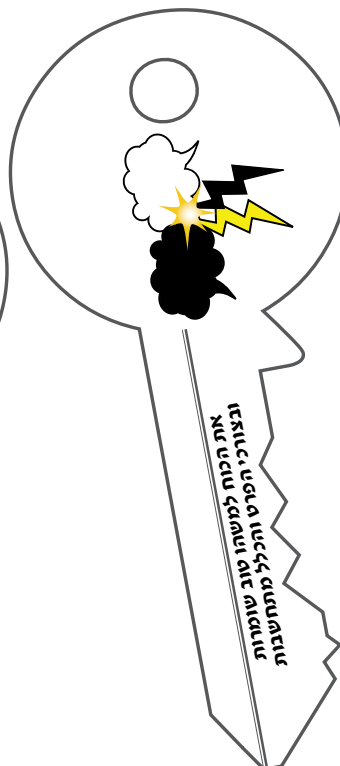
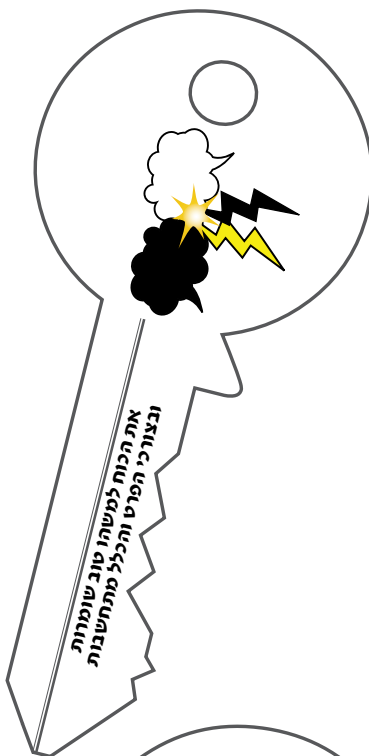
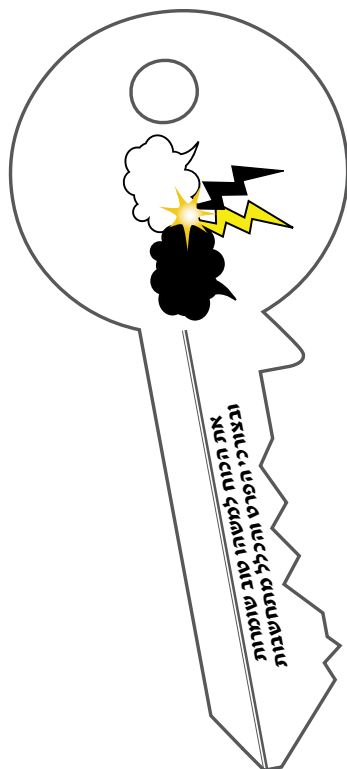

המשאב המשותף עומד לרשות כולנו נשתמש בו תוך התחשבות בצרכים שלי, שלך, שלנו

נסחנה שלוש דרכי התנהגות מתוך אלו שעליהן שוחחתי, ורשומנה אותן על גבי המפתחות שלפניכן. צורנה את צרור המפתחות "את הכוח למשהו טוב שומרות - ובצורכי הפרט והכלל הפרט והכלל מתחשבות".

מעגל ראשון: מעגל קשרי פרט קבוצה - ניהול קונפליקטים

ד'

מפתח הלב
החינוך לחיים בחברה

מפתח הלב - תוכנית חברתית-ערכית לבתי-הספר היסודיים לבנות במגזר החרדי
משרד החינוך, המחוז החרדי והמחלקה לחינוך לחיים בחברה באגף לחינוך יסודי

עזרים למורה: מעגל קשרי פרט קבוצה - ניהול קונפליקטים

ד'

איו"ר

עזרים למורה: מעגל קשרי פרט קבוצה - ניהול קונפליקטים

איור י'

מפתח הלב
החינוך לחיים בחברה

מפתח הלב"ב - תוכנית חברתית-ערכית לבתי-הספר היסודיים לבנות במגזר החרדי
משרד החינוך, המחוז החרדי והמחלקה לחינוך לחיים בחברה באגף לחינוך יסודי

איך ג'?

כל הציוד חיוני
להיות יציב. אלו
אמצעים שהיה לנו
כרצוננו.

**המשאב המשותף עומד לרשות כולנו
נשתמש בו תוך התחשבות בצרכים שלי, שלך, שלנו**

עזרים למורה: מעגל קשרי פרט קבוצה - ניהול קונפליקטים

בידינו כמה מפתחות
המסייעים לפתוח לבבות.
ובכל קונפליקט בין צרכים לרצונות
הם עוזרים למנוע כאב ופגיעות.
רק זאת חברות יש לזכור:
ליחיד ולקבוצה רצונות וצרכים,
ולתת להם מענה הם מבקשים.
אם...

נגלה ערנות, את עינינו נפקח,
נזהה את צורכי האחר ואליהם ליבנו נפתח.
אם נדע לשתף את האחרים בצרכינו
ונחלוק איתם את המשאבים שלרשותנו
אז...

נצליח לשמור את הכוח למשהו טוב
ויישאר לנו הכוח לאהוב.

ד'

עזרים למורה: מעגל קשרי פרט קבוצה - ניהול קונפליקטים

